

Sbírka soudních rozhodnutí

Spojené věci C-391/16, C-77/17 a C-78/17

M

v.

Ministerstvo vnitra

a

X

a

X

v.

Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides

[žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podané Nejvyšším správním soudem a Conseil du contentieux des étrangers (Soud pro cizinecké věci, Belgie)]

Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 14. května 2019

„Řízení o předběžné otázce – Prostor svobody, bezpečnosti a práva – Azylová politika – Mezinárodní ochrana – Směrnice 2011/95/EU – Postavení uprchlíka – Článek 14 odst. 4 až 6 – Nepřiznání nebo odnětí postavení uprchlíka v případě nebezpečí pro bezpečnost hostitelského členského státu nebo jeho společnost – Platnost – Článek 18 Listiny základních práv Evropské unie – Článek 78 odst. 1 SFEU – Článek 6 odst. 3 SEU – Ženevská úmluva“

1. *Předběžné otázky – Pravomoc Soudního dvora – Rozsah – Posouzení platnosti směrnice 2011/95 z hlediska čl. 78 odst. 1 SFEU a článku 18 Listiny základních práv Evropské unie, jež odkazují na Ženevskou úmluvu – Zahrnutí [Článek 19 odst. 3 písm. b) SEU; čl. 78 odst. 1 SFEU a čl. 267 první pododstavec písm. b) SFEU; Ženevská úmluva o právním postavení uprchlíků; Listina základních práv Evropské unie, článek 18; směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95, čl. 14 odst. 4 až 6]*

(viz body 71–75)

2. *Kontroly na hranicích, azyl a přistěhovalectví – Azylová politika – Postavení uprchlíka nebo status podpůrné ochrany – Směrnice 2011/95 – Skutečnost, že určitá osoba je uprchlíkem – Pojem – Státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti splňující hmotněprávní podmínky obsažené v kapitole III uvedené směrnice – Skutečnost, že určitá osoba je uprchlíkem, závisející na formálním uznání této skutečnosti přiznáním postavení uprchlíka – Neexistence [Ženevská úmluva o právním postavení uprchlíků, článek 1 část A; směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95, čl. 2 písm. b), d) a e)]*

(viz body 86, 89, 91, 92)

3. *Kontroly na hranicích, azyl a přistěhovalectví – Azylová politika – Postavení uprchlíka nebo status podpůrné ochrany – Směrnice 2011/95 – Odnětí, ukončení platnosti nebo zamítnutí prodloužení platnosti postavení uprchlíka – Nebezpečí pro bezpečnost hostitelského členského státu nebo jeho společnost – Důsledky – Skutečnost, že určitá osoba přestane být uprchlíkem – Neexistence*
[Ženevská úmluva o právním postavení uprchlíků, článek 1 část A; směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95, čl. 2 písm. d) a čl. 14 odst. 4 až 6]

(viz body 97–100)

4. *Kontroly na hranicích, azyl a přistěhovalectví – Azylová politika – Postavení uprchlíka nebo status podpůrné ochrany – Směrnice 2011/95 – Odnětí, ukončení platnosti nebo zamítnutí prodloužení platnosti postavení uprchlíka – Nebezpečí pro bezpečnost hostitelského členského státu nebo jeho společnost – Posouzení platnosti směrnice 2011/95 z hlediska čl. 78 odst. 1 SFEU a článku 18 Listiny základních práv Evropské unie, jež odkazují na Ženevskou úmluvu – Platnost*
(Článek 78 odst. 1 SFEU; Ženevská úmluva o právním postavení uprchlíků; Listina základních práv Evropské unie, článek 18; směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95, čl. 14 odst. 4 až 6)

(viz body 110–47 a výrok)

Shrnutí

Ustanovení směrnice o uprchlících upravující odnětí nebo nepřiznání postavení uprchlíka z důvodů souvisejících s ochranou bezpečnosti hostitelského členského státu nebo jeho společnosti jsou platná

V rozsudku M a další (Odnětí postavení uprchlíka) (C-391/16, C-77/17 a C-78/17), vydaném dne 14. května 2019, se velký senát Soudního dvora vyjádřil k platnosti čl. 14 odst. 4 až 6 směrnice 2011/95¹, který stanoví podmínky, za nichž mohou členské státy odejmout nebo nepřiznat postavení uprchlíka, z hlediska čl. 78 odst. 1 SFEU a článku 18 Listiny základních práv Evropské unie, jež odkazují na Ženevskou úmluvu². Tento rozsudek byl vydán v rámci tří sporů, jež vedli státní příslušníci třetích zemí s příslušnými vnitrostátními orgány a jejichž předmětem bylo buď odnětí postavení uprchlíka, nebo nepřiznání tohoto postavení uvedenými orgány z důvodu, že byli odsouzeni za zvláště závažné trestné činy a že představují nebezpečí pro bezpečnost dotyčného členského státu nebo jeho společnost. Konkrétně se Soudní dvůr vyjádřil k otázce, zda účinkem čl. 14 odst. 4 až 6 této směrnice je, že takoví státní příslušníci třetí země, kteří splňují hmotněprávní podmínky stanovené v čl. 2 písm. d) uvedené směrnice, přestanou být „uprchlíky“, a zda je prvně uvedené ustanovení z tohoto důvodu v rozporu s článkem 1 Ženevské úmluvy.

¹ – Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (Úř. věst. 2011, L 337, s. 9).

² – Úmluva o právním postavení uprchlíků, podepsaná dne 28. července 1951 v Ženevě.

Soudní dvůr měl nejprve za to, že má pravomoc rozhodnout o všech třech žádostech o rozhodnutí o předběžné otázce. Uvedl, že i když Unie není smluvní stranou Ženevské úmluvy, čl. 78 odst. 1 SFEU a článek 18 Listiny základních práv jí nicméně ukládají povinnost pravidla této úmluvy dodržovat, takže směrnice 2011/95 musí na základě těchto ustanovení primárního práva tato pravidla dodržovat a Soudní dvůr má pravomoc zkoumat platnost čl. 14 odst. 4 až 6 této směrnice, na niž míří předběžné otázky, z hlediska těchto ustanovení.

Soudní dvůr dále rozhodl, že ustanovení čl. 14 odst. 4 až 6 uvedené směrnice jsou vykládána tak, aby bylo zajištěno, že minimální úroveň ochrany stanovená Ženevskou úmluvou nebude porušena, jak požadují čl. 78 odst. 1 SFEU a článek 18 Listiny základních práv, a dospěl k závěru, že tato ustanovení jsou platná.

Soudní dvůr v této souvislosti zaprvé upřesnil, že směrnice 2011/95 sice zavádí normativní systém obsahující pojmy a kritéria, jež jsou společné členským státům, a tudíž charakteristické pro Unii, avšak vychází z Ženevské úmluvy a jejím cílem je zejména zajištění plného dodržování článku 1 této úmluvy. Definice pojmu „uprchlík“ v čl. 2 písm. d) směrnice 2011/95 tak v podstatě přebírá definici obsaženou v článku 1 části A Ženevské úmluvy. „Postavení uprchlíka“ ve smyslu čl. 2 písm. e) této směrnice odpovídá formálnímu uznání určité osoby „uprchlíkem“, jež má deklaratorní, a nikoli konstitutivní povahu, což v souladu s článkem 13 uvedené směrnice znamená, že státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti splňující hmotněprávní podmínky uvedené v kapitole III téže směrnice je již z tohoto pouhého důvodu uprchlíkem ve smyslu čl. 2 písm. d) uvedené směrnice a článku 1 části A uvedené úmluvy, přičemž členské státy nemají v tomto ohledu žádnou diskreční pravomoc. Soudní dvůr mimoto uvedl, že přiznání postavení uprchlíka má za následek, že dotyčný uprchlík požívá na základě čl. 2 písm. b) směrnice 2011/95 mezinárodní ochrany ve smyslu této směrnice, takže mu svědčí všechna práva a výhody upravené v kapitole VII uvedené směrnice, která obsahuje jak práva odpovídající právům zakotveným v Ženevské úmluvě, tak práva zajišťující vyšší úroveň ochrany, jež nemají žádný ekvivalent v této úmluvě. Soudní dvůr s ohledem na tyto úvahy dovodil, že skutečnost, že určitá osoba je „uprchlíkem“ ve smyslu čl. 2 písm. d) směrnice 2011/95 a článku 1 části A Ženevské úmluvy, není závislá na formálním uznání této skutečnosti přiznáním „postavení uprchlíka“ ve smyslu čl. 2 písm. e) této směrnice ve spojení s článkem 13 téže směrnice.

Zadruhé Soudní dvůr konstatoval, že unijní právo stanoví pro uprchlíky nacházející se v jedné ze situací upravených v čl. 14 odst. 4 a 5 směrnice 2011/95 širší ochranu, než jakou zajišťuje Ženevská úmluva, a poté poukázal na to, že tento čl. 14 odst. 4 a 5 nemůže být vykládán v tom smyslu, že v kontextu systému zavedeného touto směrnicí má odnětí postavení uprchlíka nebo nepřiznání tohoto postavení za následek, že dotyčný státní příslušník třetí země nebo dotyčná osoba bez státní příslušnosti splňující podmínky uvedené v čl. 2 písm. d) uvedené směrnice ve spojení s ustanoveními kapitoly III této směrnice přestane být uprchlíkem ve smyslu uvedeného čl. 2 písm. d) a článku 1 části A Ženevské úmluvy. Okolnost, že se dotyčná osoba nachází v jedné ze situací uvedených v čl. 14 odst. 4 a 5 téže směrnice, totiž ještě neznamená, že tato osoba přestává splňovat hmotněprávní podmínky pro to, aby byla uprchlíkem, jež se týkají existence oprávněné obavy před pronásledováním v zemi jejího původu. V takovém případě zajisté nebude této osobě uvedené postavení svědčit a nebudou jí (již) svědčit všechna práva a všechny výhody uvedené v kapitole VII směrnice 2011/95. Jak však výslovně stanoví čl. 14 odst. 6 této směrnice, tato osoba požívá či nadále požívá řady práv upravených Ženevskou úmluvou, což potvrzuje, že je či nadále je uprchlíkem zejména ve smyslu článku 1 části A této úmluvy, a to navzdory odnětí či nepřiznání postavení uprchlíka.

Pokud jde o posledně uvedené ustanovení, Soudní dvůr zatřetí rozhodl, že toto ustanovení stanoví, že členský stát, který využije možností stanovených v čl. 14 odst. 4 a 5 směrnice 2011/95, musí dotyčnému uprchlíkovi, jenž se nachází na území uvedeného členského státu, přiznat přinejmenším práva zakotvená Ženevskou úmluvou, na něž tento čl. 14 odst. 6 výslovně odkazuje, a práva stanovená touto úmluvou, k jejichž požívání není vyžadován zákonný pobyt. Soudní dvůr mimoto zdůraznil, že posledně uvedené ustanovení nemůže být v žádném případě vykládáno tak, že by mělo vybízet členské státy k tomu, aby se vyhýbaly svým mezinárodním závazkům, jak vyplývají z uvedené úmluvy, tím, že by omezovaly práva, jež těmto osobám plynou z téže úmluvy. Soudní dvůr kromě toho dodal, že použitím čl. 14 odst. 4 až 6 této směrnice není dotčena povinnost dotyčného členského státu dodržovat příslušná ustanovení Listiny základních práv.

Soudní dvůr uzavřel svůj přezkum tím, že zdůraznil, že v režimu Ženevské úmluvy mohou být osoby nacházející se v jedné ze situací popsanych v čl. 14 odst. 4 a 5 směrnice 2011/95 na základě čl. 33 odst. 2 této úmluvy navraceny nebo vyhoštěny do země jejich původu, a to i kdyby v ní byl ohrožen jejich život nebo jejich svoboda, kdežto na základě této směrnice nemohou být takovéto osoby navraceny, kdyby jim v důsledku navracení hrozilo, že budou porušena jejich základní práva zakotvená v článku 4 a v čl. 19 odst. 2 Listiny základních práv. Vůči těmto osobám může být sice v dotyčném členském státě vydáno rozhodnutí o odnětí postavení uprchlíka ve smyslu čl. 2 písm. e) uvedené směrnice nebo rozhodnutí o nepřiznání takového postavení, avšak uvedené osoby v důsledku přijetí takových rozhodnutí nepřestanou být uprchlíky, jestliže splňují hmotněprávní podmínky pro to, aby mohly být považovány za uprchlíky ve smyslu čl. 2 písm. d) téže směrnice ve spojení s ustanoveními kapitoly III této směrnice, a tedy článku 1 části A Ženevské úmluvy.